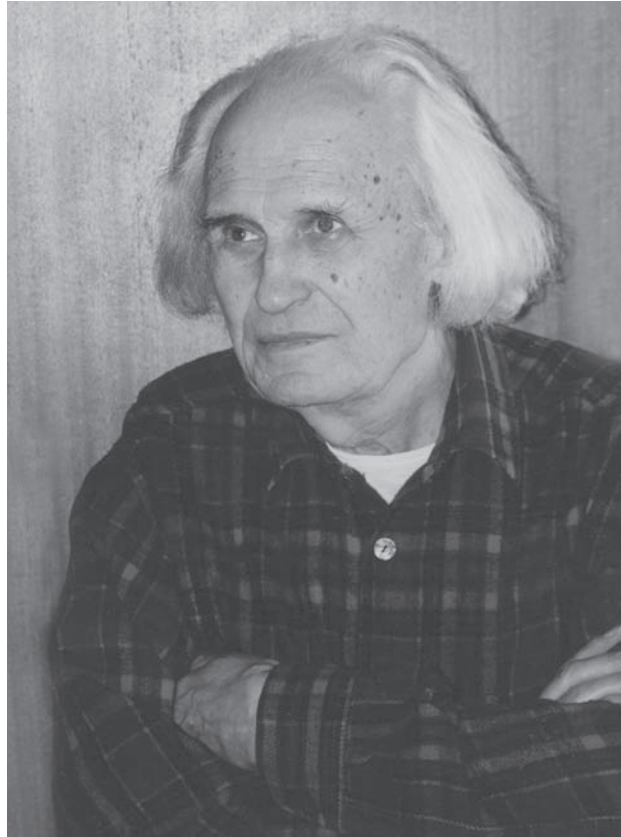

Некролог Obituary

ФЕДІР САМІЙЛОВИЧ УМАНЦЕВ (10. I. 1914, с. Удачне, Донеччина – 5. XII. 2010, Київ)

5 грудня 2010 року не стало відомого мистецтвознавця, кандидата мистецтвознавства, почесного доктора Науково-дослідного інституту теорії та історії архітектури і містобудування, Федора Самійловича Уманцева.

Бог подарував цій світлій людині довгий життєвий шлях (96 років!), який розпочався в селищі Удачне (нині Донецької обл.). Потім – семирічна школа, робітничий фах, зацікавлення історією, навчання в Київському державному університеті імені Тараса Шевченка. Федір Самійлович працював у Київському музеї західного та східного мистецтва (1946–1953), з

1953 року – в Інституті монументального живопису та скульптури Академії архітектури УРСР, з 1957 по 1970 роки – у відділі українського мистецтва Науково-дослідного інституту теорії та історії архітектури і містобудування.

За визначенням самого Федора Самійловича, його наукова діяльність мала два основних спрямування. Перше, найважливіше, присвячене дослідженню історії українського мистецтва. У 1950–1960 роках Ф. Уманцев був активним учасником підготовки та видання багатотомної «Історії українського мистецтва» під керівництвом В. Заболотного в Академії архітек-

НАТАЛІЯ СТУДЕНЕЦЬ. ФЕДІР САМІЙЛОВИЧ УМАНЦЕВ

тури УРСР. За його участі в 1953–1956 роках було розроблено програми з історії окремих видів мистецтва, що започаткували системну роботу над цим масштабним фундаментальним проектом. Далі вийшов друком однотомник «Нариси з історії українського мистецтва» (К., 1966) зі статтями Ф. Уманцева про живопис, графіку та скульптуру другої половини XVII–XVIII ст. Для шеститомного видання «Історії українського мистецтва» вчений підготував розділи: «Настінні розписи XIV – першої половини XVII ст.» (т. 2); «Живопис кінця XVI – першої половини XVII ст.» (т. 3); «Народна картина кінця XVIII – першої половини XIX ст.» (т. 4, кн. 1); «Народні розписи другої половини XIX ст.» (т. 4, кн. 2). Важливою сторінкою діяльності Федора Самійловича в цей період стала монографія «Троїцька надбрамна церква Києво-Печерської лаври» (К., 1970), на основі якої він захистив кандидатську дисертацію. У роботі висвітлено історію пам'ятки, інтерпретується її ідейно-художній зміст, здійснено стилістичний аналіз стінописів. Підсумком багаторічних студій Ф. Уманцева з історії українського мистецтва XIII–XVIII століть стала праця «Мистецтво давньої України» (К., 2002).

Другим напрямом наукової діяльності Федора Самійловича було вивчення проблем естетики, теорії та філософії мистецтва. Наслідком дослідження естетичних поглядів відомих істориків і теоретиків мистецтва стали вступні статті, коментарі, примітки Ф. Уманцева до праць Г. Лессінга «Лаокоон», У. Хогарта «Про красу»,

Й. Вінкельмана «Про художній ідеал прекрасного» та ін.

Дослідження філософської сутності мистецтва, його ґенези на прикладах видатних пам'яток первісного суспільства, Стародавнього Єгипту, Греції та Риму здійснено в праці «Искусство Древнего мира. Исследование форм пространственно-временной разработки образа» (К., 1996). Щоб видати її за свої кошти, Ф. Уманцеву довелося змінити власну квартиру на менш привабливу. Особливе значення, за висловом Федора Самійловича, для нього мала книга «Філософські етюди» (К., 2007) – підсумок його роздумів про світ та зміст творчої діяльності.

В останні роки життя, не зважаючи на погіршення стану здоров'я, Федір Самійлович охоче ділився своїми знаннями, спогадами про минуле, плідно співпрацював з редакцією журналу «Студії мистецтвознавчі». Спілкування з ним було легким, невимушеним і цікавим. У 2007 році було опубліковано його розповідь про роботу над шеститомною «Історією українського мистецтва», у 2008 році – «Матеріали до словника вітчизняних мистців, ремісників, керівників художніх робіт та меценатів XVIII – початку XX ст. (за документами архіву Києво-Печерської лаври)» – важливе джерело майбутніх розвідок для дослідників.

Федір Самійлович залишив після себе значний науковий доробок і світлу пам'ять в серцях усіх, хто його знав...

Наталія Студенець